

Programfördjupning En grön AI-politik

Program- fördjupning En grön AI-politik

I denna programfördjupning lyfter vi de perspektiv på artificiell intelligens (AI) som Miljöpartiet de gröna anser är mest angelägna att belysa utifrån gröna värderingar.

Miljöpartiets politik för AI utgår från att människan ska vara fri att forma sitt liv så länge det sker i solidaritet med världens alla människor, med kommande generationer och med djur, natur och det ekologiska systemet. AI kan hjälpa samhället att övervinna vår tids stora utmaningar. Men det är fortfarande en ung teknik som ständigt utvecklas.

AI används i detta sammanhang som en samlingsterm för digitala system som kan utföra uppgifter som vanligtvis associeras med mänsklig intelligens. Exempel på AI som används idag är system för att översätta text, söka information och för självkörande bilar.

Beslutad av partistyrelsen januari 2022

AI, demokrati, jämställdhet och rättigheter

AI har potential att bidra med betydande demokratiska möjligheter genom till exempel effektiva informationsflöden och nya mötesplatser. Men för att garantera det måste vi säkerställa att AI utvecklas på en demokratisk grund där man värnar om mänskliga rättigheter och jämställdhet. På samma sätt som det finns skäl att bygga samhället utifrån gemensamma principer, som FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, finns det skäl att bygga AI-system utifrån sådana principer. Om inte AI-system utformas utifrån gemensamma värden och gemensam kunskap blir det istället de personer och företag som bygger dem vars värden kommer styra hur de ska utformas. Det är därför mycket viktigt att säkerställa att utvecklingen av AI har en demokratisk förankring. Vi ska också noga bevaka risker med hur totalitära stater kan komma att använda AI. Det är viktigt att EU:s etiska riktlinjer för tillförlitlig AI tillämpas. För att komplettera dessa riktlinjer kan man behöva ta fram en etisk kod för de som utvecklar AI – liknande läkarnas etiska kod.

När man använder AI finns det en risk för diskriminering. Datan som AI-system tränas med är nämligen sällan eller aldrig neutral, vilket leder till att AI:n fattar orättvisa beslut eller ger information som inte kan anses vara jämställd. Diskriminering som sker genom AI-system omfattas av diskrimineringslagen (2008:567), eftersom förbuden i den inte tar hänsyn till vilken teknik som används. Idag är det dock svårt att granska hur AI-system gör bedömningar. För att säkerställa att diskrimineringslagen efterlevs krävs därför en bättre transparens kring hur AI-systemen är uppbyggda och fungerar. Enskilda måste också få information om när AI-system används för att få möjlighet till upprättelse vid diskriminering.

Miljöpartiet vill

- ställa krav på transparens kring data som används vid träning av AI, hur AI-systemet är uppbyggt, hur det fungerar och att det redovisas hur och när AI används
- ta fram nationella riktlinjer för hur man ska tillämpa och utveckla AI på ett etiskt sätt
- säkerställa att AI används och utvecklas med respekt för grundläggande fri- och rättigheter, särskilt när ny lagstiftning, strategier och etiska riktlinjer tas fram för AI
- förbjuda försäljning och användning av AI-system som kränker mänskliga rättigheter
- bedriva utrikespolitik och politik i EU som sätter fokus på att AI inte får användas på ett sätt som kränker mänskliga rättigheter
- att Sverige ska arbeta för ett totalförbud mot att använda autonoma vapensystem
- säkerställa att det finns ett offentligt organ med övergripande ansvar att följa utvecklingen av AI och mänskliga rättigheter i samverkan med relevanta myndigheter, aktörer i näringslivet och civilsamhället
- satsa dels på kvalitativ utbildning för barn och unga om hur AI ska utvecklas och användas på ett etiskt och jämlikt sätt, dels på lättillgänglig och begriplig information om detta för alla medborgare med särskilt fokus på äldre, minoritetsgrupper och personer med funktionsnedsättning
- genomföra en juridisk översyn av lagstiftningen gällande ansvarsfrågan när AI används som beslutsstöd.

Förutsättningar för effektiv AI

För att vi ska kunna dra nytta av AI måste stora mängder arbete, energi och kapital investeras i systemen. Det behövs meningsfull och omfattande data för att förbättra verktyg baserade på AI. Idag kommer dessa resurser i stor utsträckning från data om och annonser riktade till användare av stora internetjänster. I Sverige finns stora mängder data av hög kvalitet som samlas in i olika verksamheter i den offentliga sektorn. Men forskare och företag som utvecklar AI-baserade verktyg har bara tillgång till denna data i liten utsträckning. Datan är dessutom oftast inte strukturerad på ett sätt som gör den användbar utan att man måste lägga betydande resurser på att strukturera den.

För att snabbt kunna utveckla lösningar baserade på AI behövs därför tillgång till stora servrar, beräkningskapacitet och färdiga AI-verktyg som kan användas för att utveckla och effektivisera verksamheten i företag. Detta levereras idag som molntjänster från stora molntjänstleverantörer. Få, om några av dem, har sitt huvudkontor inom EU.

En annan förutsättning är att det finns snabba och heltäckande internetförbindelser. Här har Sverige goda förutsättningar för att utveckla och använda AI, eftersom vi ligger i framkant vad gäller bredbandsutbyggnad, utveckling av mobila datanätverk som 5G, teknik kopplad till dessa nätverk, automatisering av tillverkningsindustrin och elektrifiering av tunga vägtransporter. I EU finns flera växande företag inom förnybara energisystem och en stor marknad för deras produkter, vilket också det innebär goda förutsättningar för att utveckla och använda AI.

Miljöpartiet vill

- gynna de molntjänstleverantörer i Sverige och EU som är viktiga för att Sverige i längden ska kunna ha kontroll över samhällskritisk verksamhet och dra nytta av AI
- inleda ett samordnat arbete för att skaffa en överblick över datan i den offentliga sektorn, slå fast vad som är möjligt inom befintlig lagstiftning och om det finns möjligheter till och behov av lagändringar
- främja forskning om AI där man fokuserar på försiktighetsprincipen och vilka långsiktiga etiska och hållbarhetsmässiga följder ny teknik kan få redan på ett tidigt stadium, men också på hur man kan öka transparensen kring hur AI fungerar och fattar beslut.

AI som verktyg i den gröna omställningen

AI kan göra det möjligt för oss att ställa om från en enkel slit-och-släng-ekonomi till en effektivare och smartare men samtidigt mer komplicerad cirkulär ekonomi baserad på tjänster, uthyrning, återanvändning och återvinning. Under de senaste decennierna har den tekniska utvecklingen i kombination med globaliseringen gjort det möjligt för fler att lyfta sig ur fattigdom. Samtidigt har också människans påverkan på miljön accelererat. Ojämligheten i påverkan är stor. Den rikaste procenten av mänskligheten bidrar till mer klimatutsläpp än den fattigaste hälften av jordens befolkning. För att fler ska kunna öka sitt ekonomiska utrymme utan att det ökar belastningen på miljön måste resursåtgången i alla sektorer i samhället därför vara minimal framöver. AI kan spela en stor roll för effektivisering.

För att klara av den gröna omställningen krävs att fler företag utvecklar avancerade system som säkrar att deras produkter inte bidrar till klimatförändringar eller annan negativ miljöpåverkan. För att kunna konkurrera i en cirkulär ekonomi måste de sannolikt optimera sin resursanvändning med hjälp av AI utifrån data om sina produkter och processer.

Om vi kombinerar AI med att digitalisera samhällets mest relevanta resurser i stor utsträckning blir det möjligt för oss att alltid ha tillgång till rätt resurs vid rätt tillfälle till så låg miljöpåverkan som möjligt. Med hjälp av AI kan vi väga miljöpåverkan, mänskligt arbete, produkter som kan återanvändas, resurser som kan återvinnas, transporter, förnybara råvaror och jungfruliga råvaror mot varandra utifrån ett etiskt regelverk. På så sätt kan människor fortsätta att leva ett gott liv medan samhället utvecklas på lång sikt.

Uppkopplade elektrifierade produkter med enkelt utbytbara delar, gör det enklare att beräkna skick och slitage hos en vara och att reparera den. Om vi ökar tillgången till billiga internetuppkopplade sensorer och molnbaserad beräkningskapacitet kan vi också driva, underhålla och reparera produkter bättre och mer kostnadseffektivt. Vi kan dessutom förbättra programvaran efterhand i allt fler uppkopplade produkter på samma sätt som vi gör med mobiltelefoner, elbilar och vindkraftverk redan idag.

AI innebär redan nu att vi använder alltmer digitaliserad teknik i vårt energisystem, och omfattningen kommer bara öka framöver. AI kan bland annat hjälpa till med resurs-effektiva processer för att hantera mer intermittent förnybar energi i ett allt mer decentraliserat energisystem. Vi behöver bli bättre på att maximera utnyttjandet av energi och effekt på lokal, regional och nationell nivå. AI kan spela en avgörande roll för detta. AI kan till exempel finnas med i processer kopplat till lokala och regionala flexibilitetsmarknader för att snabbt avgöra vilken resurs som bör allokeras för behov som uppstår.

Användning av AI-system i livsmedelskedjan och jordbruket är ett bidrag till att garantera resiliens och livsmedelssäkerhet samt till att öka graden av självförsörjning. Innovativa användningsområden kan minska miljöeffekterna av jordbruk och jordbruksmetoder. Den växande tillgången till snabbt bredband på landsbygden, ökad tillämpning av satellitteknologi och användning av AI möjliggör precisionsjordbruk. AI och robotik kan ge bra beslutsstöd, förbättrade arbetsförhållanden och ökad konkurrenskraft. Om vi gör det rätt kan allt detta göras på ett sätt som är inkluderande mot landsbygdsområden och småskaligt lantbruk.

Miljöpartiet vill

- främja innovativt jordbruk som minskar negativa miljöeffekter
- främja forskning om och utveckling av "smarta elnät" där AI bidrar till att förutsäga och optimera tillgång och efterfrågan på energi och effekt
- främja AI-analys för att driva cirkulära affärsmodeller och innovation inom material, design och infrastruktur
- främja utvecklingen av AI-analys för att bättre kunna förutse extrema väderhändelser och för att stödja klimatanpassningsarbete
- främja användning av AI för att förstärka bevakning och kvantifiering av naturliga koldioxidsänkor som till exempel torvmarker
- främja användning av AI där det finns potential att energieffektivisera och generera klimatvinster, samt att AI ska tillämpas på ett sådant sätt att den totala energianvändningen minskar
- att effektiviseringar såsom görs med hjälp av AI ska tillvaratas på ett sätt som gynnar välmående, exempelvis genom förkortad arbetstid eller mer tid till mellanmänniska möten i offentlig sektor.

AI i offentlig sektor

AI kan användas inom många delar av den offentliga sektorn, exempelvis inom stadsbyggnad, trafikplanering, utbildning, vård och omsorg eller utökade möjligheter till direkt kommunikation och dialog med medborgarna. AI kan alltså medföra att medborgarna får effektivare och bättre hjälp och service. Men för att kunna dra nytta av de möjligheterna behövs ett digitalt ledarskap och ökad kompetens i hela verksamheten.

Inom hälso- och sjukvården finns stor potential för att effektivisera och göra bättre bedömningar med hjälp av AI, exempelvis har bilddiagnostiken utvecklats de senaste åren. Miljöpartiet vill framförallt lyfta tre områden där potentialen är stor: prevention, patientsäkerhet och nära vård. AI-baserade beslutstöd kan bidra till att det blir färre fel i besluten och därmed öka patientsäkerheten. Hälso- och sjukvården behöver också ha en förmåga att hantera och ta hand om data från hälsoappar eller kroppsnära teknik där AI ger individanpassade rekommendationer, för att utveckla den individuella vården och öka patientens delaktighet i sin egen vård. Denna utveckling måste ske rättvist och med fokus på att värna mänskliga rättigheter och personlig integritet.

Liksom i samhället i stort är digitalisering en viktig fråga i och för skolan och förskola. Elever behöver lära sig och tränas i färdigheter som är nödvändiga i en alltmer digitaliserad värld. Ny teknik och nya, digitala arbetssätt – inklusive AI – innebär möjligheter för skolan. Digitala läromedel och verktyg kan underlätta individuell anpassning och individuellt stöd till eleverna. Det skulle även kunna minska lärares arbetsbörda genom stöd i allt från

administration till planering och bedömning. För att allt detta ska bli något positivt, snarare än ytterligare bördor och källor till ojämlikhet, är det avgörande att skolor och pedagoger ges rätt förutsättningar att delta i digitaliseringen, och att de får de verktyg, det stöd och den utbildning de behöver.

Inom politik och förvaltning är textanalys ett av de områden där AI skulle kunna effektivisera arbetet. I moderna samhällen finns ett stort behov av styrning och reglering för att inte samhällets verksamheter ska få stora negativa effekter på människa och miljö. Lagstiftning och reglering består av stora datamängder i text och siffror utifrån en uppsättning demokratiskt fattade beslut. Därför borde AI kunna göra stor nytta som stöd när lagstiftning och beskattning behöver förändras i snabb takt inom ramen för den gröna omställningen. Det är nämligen svårt och tidskrävande att se till att olika regler inte motverkar varandra eller att tid och energi som skulle kunna läggas på att utveckla samhället istället går åt till byråkrati och redovisning.

Miljöpartiet vill

- att all data som omfattas av offentlighetsprincipen ska göras tillgänglig för forskning, så länge som det inte innebär en integritetsrisk för individen
- initiera ett kunskapslyft om hur AI kan tillämpas i offentlig sektor, för att bland annat underlätta en omställning av arbetslivet med livslångt lärande, kunskapsutveckling och vidareutbildning
- starta pilotprojekt i vilket AI används på alla politiska nivåer för att förbättra lagstiftning, skattesystem, styrning och myndighetsutövning i offentlig förvaltning i syfte att kunna genomföra den gröna omställningen i tillräcklig takt och öka servicen och rättssäkerheten för individer, företag och andra organisationer
- att kommuner och regioner stärker sitt arbete för att använda AI på ett demokratiskt och jämställt sätt i verksamheten, där man även tar hänsyn till hur AI-systemen har utvecklats
- att kommuner och regioner öppet redovisar hur och när de använder AI i sin verksamhet
- arbeta för att existerande och nya etiska ramverk för AI ska tillämpas i alla verksamheter inom den offentliga sektorn för att säkerställa att AI används och utvecklas på ett demokratiskt och jämställt sätt.

